

Belgische ontminers actief in het “*Blue Line marking process*” in Libanon

KARIN DE BRABANDER

Luitenant-kolonel stafbrevethouder Karin De Brabander nam vanuit haar van functie van bataljonscommandant van het 11de Bataljon Genie tweemaal deel aan de ontminingsopdracht UNIFIL, eerst als detachementscommandant en nadien als stafofficier ontminning op het hoofdkwartier in combinatie met de functie van commandant van het Belgische contingent in Libanon.

En septembre 2006, le gouvernement belge décide d'engager des troupes du génie au sud du Liban et d'apporter ainsi une contribution importante à la FINUL (Force intérimaire des Nations unies au Liban). Même si la dénomination «intérimaire» dissimule une présence de longue durée des Casques bleus, l'ONU est active dans cette région depuis 1978. La raison principale de ce phénomène réside dans l'histoire turbulente du Liban et plus particulièrement dans les relations avec un pays voisin, Israël. Il n'existe pas de frontière reconnue au plan international entre ces deux pays, mais bien une ligne de retrait des troupes israéliennes dénommée «Ligne bleue». Les démineurs belges contribuent depuis sept ans déjà au marquage de cette frontière sur le terrain.

Libanon is een klein, complex en dichtbevolkt land gelegen aan de uiterste oostkust van de Middellandse Zee. In het zuiden grenst het aan het woelige Israël en in het oosten en noorden aan Syrië waar momenteel een hevige burgeroorlog woedt. Religie en politiek zijn nauw verweven en vormen een vrij complex gegeven in een land waar achttien verschillende geloofsgemeenschappen officieel worden erkend. De moslims zijn in de meerderheid en maken ongeveer 60% van de bevolking uit, terwijl de christenen 40% van de bevolking vertegenwoordigen. De complexiteit van dit kleine land is moeilijk samen te vatten in enkele woorden.

Een historisch overzicht kan echter bijdragen tot een beter begrip van de onstabiele toestand die er heerst tot op de dag van vandaag.

HET CONFLICT IN LIBANON VAN 1920 TOT HEDEN

Nadat de geallieerden het Ottomaanse rijk hadden verslagen in de Eerste Wereldoorlog, werden Libanon en Syrië in 1920 Franse mandaatgebieden. Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd door het hevige Libanese verzet het Franse mandaat over Libanon opgeheven en in 1943 werd Libanon een onafhankelijke republiek. Toen werd het zogenaamde “Nationaal Pact” gesloten waarbij werd bepaald dat de president altijd een maroniet (christen) zou zijn, de premier een soenniet en de voorzitter van de Huis van Afgevaardigden een sjiïet. De macht werd aldus volgens de confessionele groepen verdeeld. Ook werd bepaald dat tijdens een eventueel Arabisch conflict Libanon neutraal zou blijven. De hierop volgende jaren was de situatie vrij stabiel en kende Libanon een periode van grote economische voorspoed en ver doorgedreven markteconomie. Het ongenoegen bij de sjiïeten groeide echter gestaag aangezien zij een tweederangsrol bekleedden in de regering ondanks dat hun bevolkingsgroep steeds toenam. Aan het einde van de jaren vijftig kwamen de moslims in opstand, temeer omdat de Libanese regering geen gehoor gaf aan hun eisen voor een verbetering van de kwaliteit van scholen, ziekenhuizen en infrastructuur. De opstand werd onderdrukt met Amerikaanse steun.

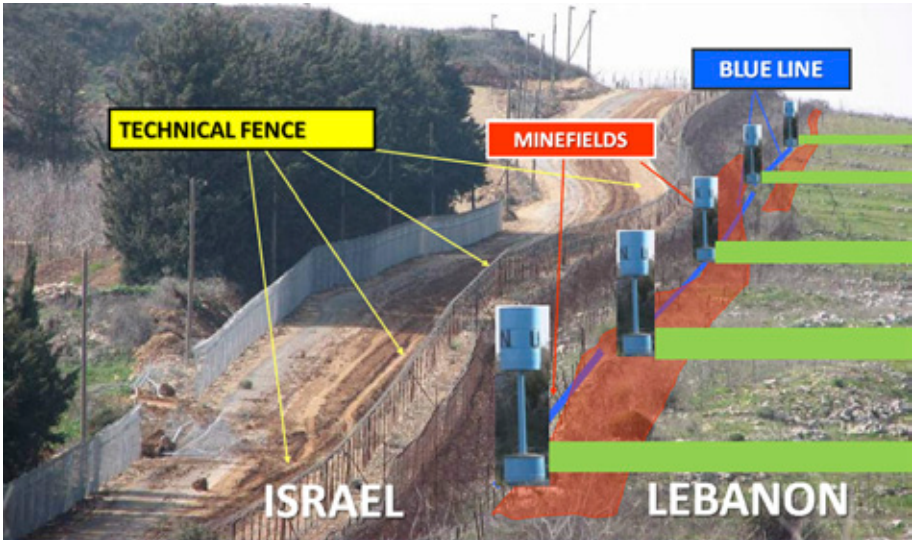
In 1975 kwam het echter tot een burgeroorlog die zou woeden tot 1990. Die oorlog was opnieuw het resultaat van interne spanningen en conflicten. De moslimbevolking was ontevreden over de sociaaleconomisch bevoorrechte positie van de maronitisch-christelijke elite. De verschillende partijen in de burgeroorlog raakten onderling verdeeld en de complexiteit van het conflict nam nog toe toen in 1976 eerst Syrische troepen en later in 1978 en 1982 ook het Israëliëse leger Libanon binnenvielen. Een bijkomende destabiliserende factor was en is nog steeds de aanwezigheid van Palestijnse vluchtelingen in Libanon. Zij zijn tot vandaag nog steeds stateloos aangezien ze niet over een Libanees paspoort beschikken. In 1989 werd uiteindelijk onder druk van de Arabische landen het “Vredesakkoord van Taïf” gesloten. De Israëliëse troepen vertrokken pas in mei 2000 uit het zuidelijke deel van Libanon, na herhaalde aanvallen van Hezbollah, een militante organisatie die inmiddels is geëvolueerd tot een politieke partij die op een grote aanhang onder de sjiïeten kan rekenen. Op 14 februari 2005 werd oud-premier Rafik Hariri bij een bomaanslag gedood. Hierna ontstonden enorme massademonstraties, waarin de terugtrekking van

Syrische troepen geëist werd. Hierop verlieten ook de Syrische troepen Libanon. In 2006 brak opnieuw een oorlog uit met Israël die een maand zou duren. Nadat de Hezbollah-militie twee Israëlische militairen had gevangengenomen, viel Israël Libanon binnen. Aan beide zijden vielen slachtoffers en het conflict kwam officieel op 14 augustus 2006 tot een einde, toen de VN-Veiligheidsraad tot een staakt-het-vuren tussen Hezbollah en Israël opriep.

Tot vandaag blijft de veiligheidssituatie tussen beiden landen zeer fragiel en bestoken ze elkaar op geregelde tijdstippen. Toen in maart 2011 een volksopstand uitbrak in het buurland Syrië, ontstond de vrees dat deze turbulente situatie nog meer instabiliteit in Libanon kon veroorzaken. Deze vrees is gegrond zoals blijkt uit de schermutselingen in Tripoli, ontvoeringen in de Bekaa-vallei en het toegenomen geweld in de overbevolkte Palestijnse vluchtelingenkampen. Daarnaast heeft de Syrische crisis ook op het politieke toneel de bestaande tegenstellingen nog verscherpt. Aanvankelijk leek de Libanese politieke klasse zich afzijdig te houden, maar het duurde niet lang voor de Syrische crisis een twistpunt werd tussen de twee grote politieke blokken in Libanon, de 8 maart-alliantie die het Syrische regime steunt en de 14 maart-alliantie die de kant van het Syrische verzet heeft gekozen. Tot de 8 maart-alliantie behoren onder meer de sjiiitische partijen Hezbollah en Amal, terwijl de belangrijkste soennitische partij centraal staat in de 14 maart-alliantie.

HET MANDAAT VAN UNIFIL (*UNITED NATIONS INTERIM FORCE IN LEBANON*)

In 1978, tijdens de Libanese Burgeroorlog, werd het zuiden van Libanon bezet door het Israëlische leger tijdens operatie *Litani* als reactie op Palestijnse aanvallen vanuit het Libanese grondgebied. De internationale gemeenschap zag dit als een verdere verslechtering van de situatie in het Midden-Oosten. De Veiligheidsraad benadrukte het belang van het respecteren en herstellen van de soevereiniteit van Libanon en eiste de terugtrekking van het Israëlische leger. Om dit te bewerkstelligen moest een VN-vredesmacht in Zuid-Libanon worden gestationeerd. Overeenkomstig de resoluties 425 en 426 van 19 maart 1978 werd UNIFIL opgericht met als driedelig doel: bevestiging van de terugtrekking van Israëlische troepen uit Zuid-Libanon, herstel van de internationale vrede en veiligheid en bijstand aan de Libanese overheid bij haar terugkeer als autoriteit in het gebied. De Israëlische troepen trokken zich slechts gedeeltelijk terug want een 15 km diepe strook langs de grens met Israël werd door Israël overgedragen aan ongeregelde Libanese bondgenoten, het “Zuid-Libanese Leger” in plaats van aan UNIFIL. Dit was de eerste schending van de nog maar net aangenomen resoluties.

Visualisering van de *Blue Line* door de constructie van "blue barrels" (UNIFIL)

Toen Israël in 1982 Libanon binnenviel en daarmee de resolutie van de Veiligheidsraad opnieuw schond, werd de vredesmacht de facto militair buitenspel gezet. De Veiligheidsraad paste in juni 1982 het mandaat aan de gewijzigde omstandigheden aan door middel van resolutie 511: de UNIFIL-troepen moesten hun posities blijven bemannen, tenzij hun eigen veiligheid ernstig gevaar liep, en zich concentreren op de bescherming van de bevolking en op humanitaire hulpverlening aan de Libanese en Palestijnse vluchtelingen. Pas bij de volledige terugtrekking van Israël in 2000 kon UNIFIL zijn militaire taken opnieuw opnemen.

Na de oorlog in de zomer van 2006 werd het mandaat van UNIFIL versterkt en werd toestemming gegeven om de troepenmacht te verhogen tot een maximum van 15.000 manschappen. Het versterkte mandaat voorzag volgens de resolutie 1701 van 11 augustus 2006 onder meer in:

- toezicht op de stopzetting van de vijandelijkheden;
- bijstand aan het Libanese Leger bij hun ontplooiing in het zuiden van Libanon terwijl Israël zich terugtrekt achter de "Blue Line";
- ondersteuning van humanitaire hulpverlening;
- bijstand aan de Libanese regering in de uitoefening van haar soevereiniteit over het volledige grondgebied.

De vredesmacht bestaat vandaag uit ongeveer 11.000 manschappen die door 22 verschillende landen worden geleverd. De operatiezone wordt in het noorden begrensd door een natuurlijke hindernis, de rivier Litani, en in het zuiden door de zogeheten “*Blue Line*”, de grens met Israël.

HET “*BLUE LINE MARKING PROCESS*”

De “*Blue Line*” werd op 7 juni 2000 vastgelegd door de VN als de demarcatielijn tussen Libanon en Israël, met als doel de terugtrekking van de Israëlische troepen te bevestigen. Deze lijn werd bepaald op basis van twee historische grenzen: de lijn van 1923 die de grens bepaalde tussen het Franse en Britse mandaatgebied en de lijn van 1949 die de wapenstilstand bezegelde van de Arabisch-Israëlische oorlog van 1948. Ze werd beschouwd als de beste benadering van beide grenslijnen. Hoewel geen van beide landen ooit een formeel akkoord over de “*Blue Line*” heeft ondertekend en dit vooral als een eenzijdig initiatief van UNIFIL werd beschouwd, verklaarden beide partijen zich toch akkoord om deze grens te respecteren, zij het met enig voorbehoud voor een aantal gevoelige punten, vooral in het oostelijke deel van de operatiezone, ter hoogte van Ghajjar en de Golan. Ondanks dit mondelinge akkoord zijn er dagelijkse schendingen door beide partijen van de “*Blue Line*”, de zogeheten “*Blue Line violations*”.

Na de zomeroorlog van 2006 besliste de toenmalige *Force Commander* van de UNIFIL, generaal-majoor Alain Pellegrini, om de “*Blue Line*” te markeren door ze zichtbaar te maken in het terrein. Het proces startte vlak na de oorlog in september 2006. Aanvankelijk werd dit vooral beschouwd als een unilaterale beslissing van de vredesmacht, maar stilaan groeide dit initiatief uit tot een gemeenschappelijke inspanning van de drie partijen: UNIFIL, LAF (*Lebanese Armed Forces*) en IDF (*Israeli Defence Forces*). Tot op de dag van vandaag ontmoeten de drie partijen elkaar op periodieke basis tijdens de tripartite vergaderingen die plaatsvinden in een VN-grenspost vlak bij de “*Blue Line*” onder leiding van het UNIFIL DPCA (*Department of Political and Civil Affairs*).

De “*Blue Line*” wordt bepaald door 473 punten, waarvan er zich 192 in bovenvermelde conflictueuze gebieden bevinden. Tegenwoordig zijn er in totaal 257 “*blue points*” goedgekeurd voor markering en wordt het onderhandelingsproces opgestart voor 50 bijkomende punten. De exacte locatie van de punten wordt bepaald door het JGIS-team (*Joint Geographic Information Systems*). De markering gebeurt door de constructie van een betonnen sokkel waarop blauwe vaten worden geplaatst die het punt duidelijk

moeten aangeven in het terrein. De bouw wordt uitgevoerd door constructiegenie afkomstig uit Cambodja, Turkije en China. De bouw van een dergelijk punt is geen sinecure, want er moet een doorgang door de mijnevelden worden gemaakt. Deze mijnevelden, grotendeels antipersoneelsmijnevelden en slechts een klein deel antitankmijnevelden, werden door Israël in de jaren zeventig en tachtig aangelegd als verdedigingsgordel tegen Libanon. De mijnen zijn zeer onstabiel doordat ze daar al meer dan dertig jaar liggen en door weersomstandigheden zijn aangetast. Bovendien zijn een groot aantal mijnevelden onderbroken doordat de Israëliëse grondtroepen zelf doorgangen hebben geforceerd toen ze Libanon meerdere malen binnenvielen. De ontminning gebeurt door de zogeheten MCT's, "*Mine Clearance Teams*" uit België, Cambodja, China en Italië. Het is in deze fase van het "*Blue Line marking*"-proces dat de Belgische ontminners uit het 11de Bataljon Genie te Burcht en het 4de Bataljon Genie te Amay een wezenlijke bijdrage leveren aan één van de prioriteiten van de Force Commander, generaal-majoor Paolo Serra.

DE BELGISCHE BIJDRAGE

Vlak na de zomeroorlog van 2006 beslist de ministerraad op 8 september om met een detachement van 330 militairen deel te nemen aan de vredesmissie in Libanon. België levert aanvankelijk drie verschillende capaciteiten: ontminningsgenie versterkt met specialisten van de Dienst voor Opruiming en Vernietiging van Ontploffingstuigen (DOVO), constructiegenie voor het herstel en de aanleg van wegen en infrastructuur in de UNIFIL-installaties en medische steun met een veldhospitaal ten voordele van de blauwhelmen en van de lokale bevolking. Het detachement staat bovendien in voor de bescherming van de eigen troepen. In het najaar 2006 neemt het eerste detachement BELUFIL (*Belgian Luxembourg Forces in Lebanon*) zijn intrek in UNP 6-5 (*United Nations Position*) in het *Camp Scorpion* gelegen in Tibnin op een veertigtal kilometer van de grens met Israël. Het veldhospitaal wordt operationeel verklaard vanaf oktober 2006. In 2008 en 2009 komt nog een maritiem luik door de inzet van het fregat Leopold I in ontzettings- en bewakingsopdrachten in de strijd tegen de wapensmokkel. Vanaf november 2010 verlaten de Belgische blauwhelmen Tibnin en verhuizen ze naar een ander kamp in At Tiri, de UNP 2-45A, een installatie die in het begin gedeeld wordt met de Fransen en vanaf 2012 met de Ieren en Finnen van IRISHFINNBATT. De verhuizing gaat gepaard met een forse vermindering van het aantal Belgische soldaten. Vandaag telt het volledige detachement in totaal 104 militairen (waarvan twee Luxemburgers). De hoofdplicht blijft de ontminning op de "*Blue Line*".

OPINIE VAN EEN (VROUWELIJKE) PEACEKEEPER

Ondanks dat de Belgische bijdrage in Libanon met de jaren is afgenomen in getalsterkte, is de zichtbaarheid van onze blauwhelmen binnen deze internationale vredesmacht steeds dezelfde gebleven. Het “*Blue Line marking process*” is het concreetste en zichtbaarste project in deze missie waar het Belgische detachement met amper 100 manschappen op een totaal van meer dan 10.000 troepen toch het verschil kan blijven maken. Het ontmijningswerk is een minutieuze en gevaarlijke opdracht, alom gewaardeerd door militaire en lokale burgerlijke autoriteiten. Beide geniebataljons beschikken over voldoende gemotiveerde en gekwalificeerde ontmijners met een gezonde mix van ervaren en van jonge ontmijners. Op genie-technisch vlak blijft deze opdracht, zelfs na zeven jaar, nog steeds een uitdaging die professionele voldoening schenkt. In vele opzichten is het dan ook een bevoorrechte positie om een dergelijk detachement te mogen bevelen of te kunnen aansturen vanuit het hoofdkwartier via de operationele stafsectie “*J3 Combat Engineer*”. Hoewel in eerste instantie de competenties van primordiaal belang zijn bij de aanduiding voor een functie, kan ik stellen dat ik als vrouwelijke bevelhebber en internationale stafofficier perfect mijn plaats heb gevonden in deze vredesmissie. De vrouwelijke dimensie stelt in geen enkel opzicht een belemmering in de uitoefening van de functie, maar opent integendeel vele deuren en schept opportuniteiten in de contacten met de militaire autoriteiten, met internationale collega’s alsook met de moslimbevolking, zelfs al beschikken de Arabische vrouwen nog steeds niet over dezelfde rechten als de mannen. De complementariteit tussen man en vrouw is in dit soort opdrachten niet verschillend van die in een huwelijk en draagt in zekere mate bij tot een verrijkende aanpak van soms vrij gevoelige kwesties. Een aanrader voor iedere vrouwelijke peacekeeper die kan rekenen op de onvoorwaardelijke steun van het thuisfront.

□

Trefwoorden : ontmijning – *blue line* – Libanon.